

DANS Krisztina de Châtel maakt al meer dan dertig jaar onorthodoxe balletten. Door de jaren heen is ze blijven vernieuwen, met opvallende voorstellingen als een productie met paarden, de twee choreografieën die ze ophing aan computerheldin Lara Croft en haar nieuwe productie *LinkAge*. Achter de choreografe schuilt een sterke vrouw met een grote passie. Een gesprek over gedrevenheid en de schoonheid van kracht, iets wat haar in haar privé-leven tot solist heeft gemaakt.

De hoge eisen van een solist

INTERVIEW MET CHOREOGRAFE KRISZTINA DE CHÂTEL

Als ik Krisztina de Châtel opzoek in haar modern ingerichte appartement aan een van de Amsterdamse grachten, loopt ze me moeizaam steunend op krukken tegemoet in de gang. Tijdens een repetitie met haar dansgroep heeft ze haar knie verdraaid. Ze is nerveus. Die middag, vlak na het interview, moet ze naar de theaterschool waar een in dansblessures gespecialiseerde arts consult houdt. Daartoe moet ze een taxi zien te regelen. De Châtel reageert geërgerd en verbaasd als blijkt dat dat, vanwege hevige drukte, nogal wat voeten in de aarde heeft op deze ogenschijnlijk rustige en warme ochtend. Als de strijd eindelijk is beslecht, ontspant ze zich met een diepe zucht. Ze is vriendelijker dan ze in eerste instantie, door haar ietwat strenge blik, lijkt. Het strenge verdwijnt zodra ze even glimlacht en ook dat doet ze vaker en hartelijker dan ik had gedacht.

De Châtel (Boedapest 1944) is een bijzondere verschijning: slank op het tanige af, maar uitermate vrouwelijk. Het lange witblonde haar geeft haar een sprookjesachtige ongenaakbaarheid. Ooit is ze 'de sfinx' genoemd en dat past haar als een handschoen.

Het is snel duidelijk dat er meer lagen schuilen onder het stuurse uiterlijk. In elk geval een vrouw met hartstocht en een zo grote liefde voor de dans dat ze er haar privé-leven min of meer voor heeft opgeofferd. De Krisztina de Châtel die daar om treurt laat zich niet zomaar zien.

'Wat heet geofferd?' Ze peinst: 'Ja, toch wel. Ik was 26 jaar toen ik in Nederland begon, dat is een belangrijke periode in iemands leven en in die tijd heb ik me ontzettend geconcentreerd op mijn werk. Dan is er weinig ruimte voor andere dingen. Ik ging wel uit, maar mijn prioriteiten lagen bij mijn werk. Het kon niet anders, het boeide me zo mateloos en dat doet het nog.'

Kracht is typerend voor haar persoonlijkheid. 'Ik ben niet een-

twee-drie kapot te krijgen,' zegt ze lachend. 'Dat komt voort uit een duidelijke artistieke overtuiging.'

Die overtuiging deed haar als zeventienjarig meisje – dochter van een Hongaarse vader en een Nederlandse moeder – besluiten Hongarije te verlaten. De onvrijheid binnen het politieke en artistieke bestel benauwde haar. 'Ze accepteerden mijn gedachten over dans niet, er was geen opleiding voor moderne dans. Ik kon mij daar onmogelijk ontwikkelen en ontplooiën.' Via Duitsland, waar ze haar balletstudie volttooide, kwam ze in Amsterdam terecht. Ze ging hier in de leer bij de choreograaf Koert Stuyf en zijn vrouw Ellen, die toen net terug waren uit Amerika – razend enthousiast over een bewerking van de klassieke Martha Graham-techniek.

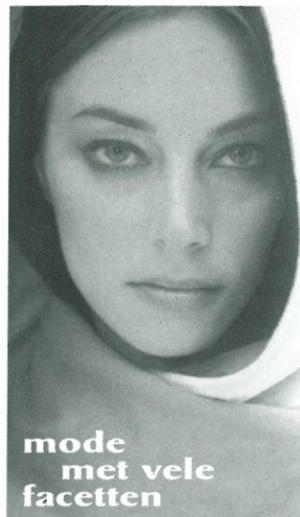
De Châtel: 'Het was revolutionair: al het dramatische was eraf gehaald, alleen de techniek bleef over; de pure functies van het lichaam.' Dat sloot perfect aan bij haar ideeën. 'Voor mij is moderne dans niet gebaseerd op het versieren van de beweging, maar op de beweging zelf. Die vind ik eigenlijk het meest interessant. Het bewegen, zonder lyrisch te willen zijn, kan een heel lyrische uitwerking hebben, maar het moet er niet op gemaakt zijn.'

Geen pirouettes Hoewel De Châtel volle zalen trekt met haar dansvoorstellingen, doet ze geen concessies aan het publiek. Vanaf dat ze, zo'n vijftientig jaar geleden, haar eigen imperium stichtte, is ze met haar kleine groep dansers (hooguit acht) volledig haar eigen weg gegaan. Voorstellingen als *Imperium*, op muziek van Purcell, *Change* en streng betitelde producties zoals *Thron* kregen veel lof toegezwaaid. Voor haar stevast sterke balletten werd zij onder andere geëerd met de Sonia Gaskell-prijs en de Nederlandse Prijs voor de Choreografie. ▷

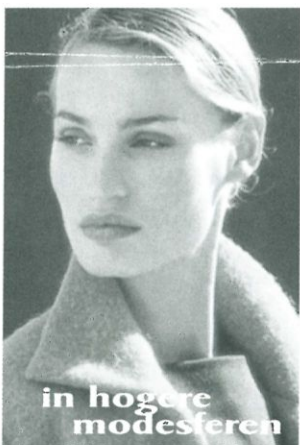
'MIJN KRACHTIGE UITSTRALING
SCHRIKT AF. EEN MAN DIE MIJ WIL, MOET
STERK IN ZIJN SCHOENEN STAAN.'

Total fashion

mode met vele facetten

De nieuwe najaars- en wintermode laat zich van vele kanten zien. Het zien is bewonderen, dankzij een explosie van kleur in diverse materialen. In die veelheid van keuze bepaal je met plezier je eigen modegezicht.

in hogere modedieren

Het moderne modeshoppen stelt niet alleen hoge eisen aan keuze, maar ook aan overzicht en sfeer. Dat alles en méér vind je bij Bins. Laat je lekker inspireren door de nieuwste wintermode en de slimste accessoires.

BINS

W A S S E N A A R

Langstraat / Molenstraat
Telefoon 070 - 511 20 09
E-mail: mode@bins.nl
www.bins.nl

DANS

is dat je zo boeit. Het gaat om het gevoel dat iets oproept. En natuurlijk zit er wel een verhaal achter mijn voorstellingen, maar dat moet je er niet bij gaan vertellen. Mensen kunnen zich beter laten meeslepen door de beweging en de muziek en hun eigen verhaal maken.'

Als het om muziek gaat, heeft ze een uitgesproken smaak en een brede belangstelling. Bach is een van haar grote favorieten, met wie ze natuurlijk haar voorliefde voor de ritmiek en het wiskundige gemeen heeft, maar er zijn vele anderen die haar boeien.

'Ik ben erg dol op mijn huidige componist Dirk Haubrich. Hij heeft veel materiaal voor mij gemaakt dat helemaal past bij de sfeer van mijn werk. Maar de grote klassieken, Bach en Beethoven, blijf ik prachtig vinden. In de muziek van Stravinski, waar ik nog nooit op heb gewerkt, ontdek ik ook steeds meer mogelijkheden, evenals in de composities van Louis Andriessen. Van de jonge componisten uit deze tijd volg ik met veel interesse Rob Zuidam en Cornelis de Bont.'

Over een antwoord op de vraag of ze zich in Nederland als choreografe begrepen voelt, hoeft ze niet lang na te denken.

'Ik voel me nu redelijk begrepen. Het was vooral moeilijk in het begin. Ik verwachtte hier een enorme vrijheid, maar kwam er al snel achter hoe betrekkelijk dat begrip is. Amsterdam is in veel opzichten even provinciaal als Hongarije. Er gebeurt hier natuurlijk veel meer, maar er zijn zo veel dingen waar bekrompenheid uit spreekt; je wordt hier zó snel in een hokje gestopt. Men wil geen verandering, dat blijkt wel uit het rapport van Raad voor de Cultuur dit jaar.'

Een rapport dat terecht veel kritiek kreeg. Talloze gezelschappen die vernieuwend theater brengen en garant staan voor voorstellingen van hoge kwaliteit, kregen een negatief advies, onder hen Orkater, het RoTheater, Warner & Consorten en Frank Groot-hof. 'Ik kan niet klagen, want er is continuering van de subsidie geadviseerd, maar de toon van het advies is erg negatief en ze vertrouwen kennelijk mijn experimenten niet. De Raad geeft toe dat ik constante kwaliteit breng, maar wil blijkbaar niet dat ik de uitdaging zoek. Zo'n project als *Lara* trekt twee keer zo veel publiek als andere producties. Het trekt mensen die anders misschien nooit naar dans of theater zouden gaan, nou, dat willen ze toch? Ik heb een boze brief geschreven, want ik pik het natuurlijk niet. Maar ik wist van tevoren dat ze er niet op zouden reageren. Ik vind het heel goed dat er controle is, hoor, maar de oppervlakkigheid die uit het advies spreekt, is ronduit ergerlijk. Het is betuttelend en erg Nederlands, maar goed: ik laat me toch niet beperken.' De boosheid speelt weer even op. 'Het benaauwt me soms zo hier. Ik kan me voorstellen dat

mensen uit Nederland weggaan. Zelf ben ik daar nu te oud voor, maar als ik de subsidie zou mogen meenemen...'

Momenten van loslaten Bewijsdrang speelt geen rol in het karakter van Krisztina de Châtel. Het zijn gedrevenheid en hartstocht die haar leiden. Dat in combinatie met haar krachtige persoonlijkheid en een aangeboren leiderschap, maken haar niet tot de allermakkelijkste choreografe om mee te werken.

'Ik ben zeer veeleisend,' geeft ze toe. 'Maar ik eis altijd het meest van mezelf. Als iets niet lukt, ben ik eerst kwaad op mezelf en niet op anderen. Ik verwacht alleen wel discipline, zelf ben ik ook gedisciplineerd.' Dat betekent gezond leven en keihard werken en trainen, maar daartegenover staan ook momenten van loslaten.

'Af en toe flink uitgaan, veel drinken en door het lint gaan, horen er ter compensatie echt bij. Anders leef je niet. Ik vind ook dat mijn dansers zich bij tijd en wijle lekker moeten kunnen laten gaan. Het hoeven voor mij echt geen brave, saaie pieten te zijn.'

Dat geldt ook voor de man die een einde zou kunnen maken aan het solistenbestaan van De Châtel. Het is bepaald niet uit overtuiging dat ze alleen leeft, het is gewoon zo gelopen. Maar haar onafhankelijke uitstraling, gecombineerd met een tijdverslindend beroep, hebben er natuurlijk wel wat mee te maken, evenals haar vrijheidsdrang. Ze weet dat zelf maar al te goed. Toch zou ze haar leven graag met een man willen delen.

'Ik straal veel kracht uit en dat schrikt af. Maar ik ben gewoon een vrouw die als ieder mens af en toe een steuntje nodig heeft. Ik zou het erg leuk vinden om een relatie te hebben, veel dingen zijn nu eenmaal leuker met z'n tweeën. Maar ik heb ook veel ruimte voor mezelf nodig. Er zijn dingen die ik per se alleen wil uitzoeken. Samenwonen is ook niet echt iets voor mij. Ik geloof dat ik altijd mijn eigen plek wil houden. Een man die mij wil, moet sterk in zijn schoenen staan en een eigen leven hebben; een interessant beroep en een visie. Die is helaas moeilijk te vinden. Ik vind het al niet makkelijk om hier contact met iemand te krijgen. Als je in Nederland een man diep in de ogen kijkt, schrikt hij zich al rot. Terwijl oogcontact juist zo spannend is. In Hongarije is dat anders, daar voel je je veel meer een vrouw dan hier. Nederlandse mannen zijn bangeriken.' Ze lacht. 'Nu ja, zelf ben ik ook niet meer zo brutaal als vroeger. Ik stap niet meer zomaar op iemand af als ik hem leuk vind. Ik ben veel te bang dat zo'n man pardoos van zijn fiets valt!'

LINKAGE is alleen nog te zien in Japan (tot en met 8 oktober). Een andere nieuwe choreografie, van de dansers, *Amail*, is van 28 september tot en met 1 oktober uitsluitend te zien in het Amsterdamse Veem Theater, tel. 020-6260112.